

Voszka Éva

Egyszerű osztás

Népszabadság 2003 október 4.

Az állami megrendelés drága az adófizetőknek. De mennyire drága? Végezzünk el néhány egyszerű osztást *Római Róbert* (*Népszabadság*, 2003. szeptember 20.) alapos cikkének számai alapján. Tegyük fel, hogy a borsos ár csak a közbeszerzéseket érinti, évente 800 milliárd forintot. Tegyük fel, hogy ennek a fele tiszta üzlet, a másik felében a szállítók bevételek tíz-húsz százalékát áldozzák azért, hogy elnyerjék a megbízást. Az igencsak óvatos becslés 40-80 milliárdos járadékot mutat: évenként elajándékozunk egy Postabankot közpénzből.

De ez még nem minden. A csúszópénz nemcsak annak jó, aki kapja, hanem annak is, aki adja. A gyakorlat célja ugyanis a verseny korlátozása. A drágább ajánlat nyer, azaz a szállítási lehetőség a szokásosnál magasabb profitot hoz. A számok és a szóbeszéd alapján megint csak nem merész feltételezés, hogy húsz-harminc százalékkal többet. Ez a kiindulópontnak vett 400 milliárdra számítva 80-120 milliárd forint. A túlköltség így elérheti a 200 milliárd forintot minden évben. Ennyiből felépülhetne az új metróvonal vagy a 2004-re tervezett autópályák zöme.

A korrupció nem pusztán morális ügy, hanem a zsebünkre megy: az állami megrendelések nagy része felével-harmadával többbe kerül, mint a piaci ár. Az osztás egyszerű számtani művelete egy társadalmi játszma magas végösszegét adja. A jövőre nézve rossz kilátás a szállítók "nagykoalíciója". Az idézőjel tulajdonképpen felesleges is. Az állami vállalatokat némely szakmában - látványosan, de korántsem kizárólag az útépitésben - pártvállalatok váltották fel. Nemrég olvashattuk, hogy egy útfelújítási tenderen az előző kabinet favoritja, a Vegyészert együtt indult a jelenlegi koalíció két pártjával "jó kapcsolatot ápoló" párossal (*Népszabadság*, 2003. szeptember 6.). Ha ez általános gyakorlattá válna, akkor a kormányváltások még kevésbé intenék némi önkorlátozásra az éppen hatalmon lévőköt, tovább romlana a gyanús ügyek kiderítésének esélye. Eddig sem volt nagy. Lehet, hogy a nagykoalíció a pártfinanszírozásban és a magánzsebek feltöltésében már sínre került - ahelyett, hogy egyetértésben, intézményesen, a gyanús pénzek töredékéből próbálnák rendezni a pártok elfogadható apanázsát?

De az előbb idézett nagykoalíciós példa megcsillant egy másik kiutat is. A munkára ugyanis nemcsak magyarországi székhelyű cégek jelentkezhettek, és egy szlovák részvétellel alakult konzorcium a hazaiaknál lényegesen olcsóbb ajánlatot tett. Az ár - talán véletlenül - éppen azzal a harminc százalékkal kisebb, ami becslésünk szerint a kenőpénz és az extraprofit összegének alsó határa. Márpedig a külföldieket, legalábbis az unióban bejegyzett vállalatokat a csatlakozás után nem lehet kirekeszteni a nyilvános tenderekből.

Az Európai Unió legfontosabb hozadéka nem a közösségi támogatás, hanem a verseny. Az útépitéshez elnyerhető harmincmilliárdos EU-hozzájárulás a megszokott járadékok leperkálásához is kevés. Ha viszont az új feltételek kiiktatnák a felárak mindkét elemét, akkor évente akár kétszázmilliárdot is megtakaríthatnánk. Így nemcsak azt lehetne célul kitűzni - a verseny korlátozásával -, hogy ne a külföldi tulajdonban lévő cégek fölözzék le az állami megrendelések hasznát, hanem - a konkurencia erősítésével - magasabb osztályba léphetnénk: senkinek sem kellene odaajándékozni adóforintjaink százmilliárdjait.

Ez persze vágyálom. A versenynek mindig vannak földrajzi-fizikai korlátai. A réseken átbújhatnak a sokak számára érdektelen, kis összegű tenderek nyertesei. Nincs okunk feltételezni, hogy a közbeszerzéseket eddig torzító praktikák, a testre szabott kiírásoktól az értékelési szempontok célszerű meghatározásán keresztül az "összességében legjobb ajánlat" választásáig teljesen eltűnének. És nincs okunk feltételezni, hogy a politika az unió központjában vagy tagországaiban kívülállóként nézi a zsíros megrendelések elosztását. Magyar kormányférfiak is tudnának mesélni arról, hányszor telefonáltak nekik külföldi kollégáik egy-egy privatizációs üzlet vagy nagy járműbeszerzés sorsa miatt. Az egész világ korrupciós botrányoktól hangos.

Mégis a valamivel több verseny is kicsit alacsonyabb árakat, kicsit több megtakarítást hozhat. De "az állami megrendelés drága" tételéből a költségek lefaragásának másik módszere is logikusan következik. Ha az árcsökkentésre szűkös a lehetőség, akkor érdemes elgondolkozni az ilyen fajta megrendelések szűkítésén. A közpénzek elszivárgásának megakadályozására a legbiztosabb módszer az állam elosztó-megrendelő szerepének visszahúzóása.